

A XII-a Conferință Națională multidisciplinară – cu participare internațională
"Profesorul Dorin PAVEL – fondatorul hidroenergeticii românești",
SEBEȘ, 2012

Țara nu se poate ridica decât prin ingineri
(I.C. Brătianu)

FĂRĂ REPROFESIONALIZARE NU AVEM VIITOR **Partea a II-a**

Mihai MIHĂIȚĂ

WE HAVE NO FUTURE WITHOUT REPROFESSIONALIZATION - II

Under current conditions, is essential for Romania, its traditions restored extremely valuable emptying is also the idiosyncrasies of residual ballast, to shape their own identity in the concert of free nations and democratic European Union. Natural reintegration into space European civilization was the efforts and sacrifices by becoming an EU member country. He did, but it's only a step is indeed very important, but integration requires continued and led to the end. To this end we are left only to put the value of perseverance and wisdom, our resources. Especially since our potential is remarkable, especially regarding the human factor.

Cuvinte cheie: reprofesionalizare în inginerie, saltul direct în epoca postindustrială, educație, mediu, învățare permanentă

Keywords: reprofessionalization Engineering, jump directly into the post industrial age, education, environment, lifelong learning

4. România în fața unei profunde analize

Nu putem trece cu vederea o realitate deloc favorabilă, și anume aceea că în anii care au trecut de la Revoluție s-a acționat haotic, iar rezultatele au fost pe măsură. S-au elaborat planuri, strategii, studii privind dezvoltarea țării, profesionalizarea sau educarea

populației și conceperea unei evoluții economico-sociale durabile, dar toate acestea – în pofida faptului că au fost bine structurate și au oferit soluții – au rămas doar în arhive. Și aceasta în condițiile în care ele au fost aprobate de instituțiile statului, de societatea civilă și de clasa politică aproape în unanimitate. Se impune a se concretiza stările de fapt din domeniul de care ne ocupăm, astfel încât în urma unei diagnoze corecte să se poată identifica modalitățile prin care tot ce a fost conceput corect să se aplice, bineînțeles cu îmbunătățirile necesare determinate de evoluția unor fenomene și procese.

În momentul de față se poate afirma că a căpătat un caracter de urgență regândirea profundă a întregului sistem educațional, cu accent pe formarea profesională. Înainte de toate se cere luată în considerare evoluția demografică îngrijorătoare. A avut și are loc scăderea natalității în condițiile în care s-au accentuat procesul de îmbătrânire al populației și cel de reducere a ratei generale de activitate. Specialiștii au confirmat că partea cea mai mare a populației active se va reduce în deceniile următoare în proporții și ritmuri crescânde, în timp ce dezvoltarea și modernizarea economiei românești va cunoaște evoluții net superioare celor de până acum, creând noi presiuni asupra pieței muncii. Această situație va impune reprofesionalizarea pe scară largă a unei populații active din ce în ce mai vârstnice, ceea ce va reclama strategii și programe adecvate.

Diminuarea natalității după 1989, și previzibila menținere a acesteia la nivelul scăzut din ultimii ani și în anii ce vin, amenință cu producerea unei grave penurii de forță de muncă. Acoperirea deficitului s-ar putea realiza prin promovarea a două căi principale: cea a importului de forță de muncă și cea a atragerii în activități economice a populației inactive. Această a doua cale impune elaborarea și aplicarea unei strategii complexe de profesionalizare a populației tinere și de reprofesionalizare a celei vârstnice.

Potrivit celor mai recente previziuni ale Eurostar, mărimea populației apte de muncă (15–64 ani) va începe să scadă mai pronunțat din 2012. Astfel, creșterea economică va trebui să se bazeze mai puțin pe o creștere a numărului de locuri de muncă și mai mult pe productivitatea angajaților.

În același timp *„Este necesar ca mai mulți oameni să fie activi pe piața muncii, mai mult timp. Sistemele de pensii publice din unele state membre se confruntă cu mari creșteri ale costurilor, ceea ce înseamnă o povară mai grea pentru generația tânără. Asistăm la provocări demografice enorme“*, a spus raportorul pe acest subiect, europarlamentarul olandez Oomen Ruijten. Accentuarea procesului de

îmbătrânire a populației va impune, totodată, reformarea sistemului de asigurări sociale și medicale, inclusiv prin dezvoltarea specializărilor de profil, de asistență socială specifice vârstei a treia și a patra, precum și a rețelei de unități medicale și așezăminte specifice acestei populații.

Studiile arată că până în 2060, costurile îmbătrânirii populației vor crește cu 7 % din PIB sau chiar mai mult. Aceasta înseamnă costuri suplimentare cu pensiile, asistența medicală, azilurile de bătrâni și asistența socială. În cea mai gravă situație se va afla și una dintre cele mai bogate țări europene, Luxemburg. Aici, costurile legate de îmbătrânirea populației vor ajunge la 18 % din PIB, în Grecia la aproape 16 %, iar în România la 10 %.

Se cere semnalată încă o dimensiune a impactului pe care îl produce o astfel de evoluție demografică. În țara noastră întreaga strategie de profesionalizare va avea de făcut față unei dure realități. Populația în vârstă de 19–23 ani, din care se recrutează viitorii specialiști cu pregătire superioară, este astăzi de 1,7 milioane persoane și va fi în anul 2025 de numai 1 milion. Migrația externă ar putea să diminueze și mai mult acest număr. Este vorba de o reducere dramatică a populației de vârstă universitară, ceea ce va impune – se mai subliniază – o regândire a întregului sistem de învățământ superior pentru favorizarea profilurilor de care societatea va avea nevoie cea mai acută.

5. Concepte, rezolvări, principii, măsuri, soluții

Rezolvările nu sunt nici dintre cele mai dificile și nici imposibil de pus în practică; trebuie doar să existe o voință colectivă de a le adopta și de a le pune în practică. Soluțiile au fost conturate, în ultimul timp, de numeroși specialiști români și străini, în principiu fiind aceleași care au scos din dezastru și au asigurat viitorul multora dintre actualele state dezvoltate, de la Germania și Japonia, la Coreea de Sud. Majoritatea lor se regăsește în Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României. Orizonturi 2013–2030 (din 2008) și în recenta Lege a Educației Naționale. De aceea, consider util să readucem în atenție soluțiile propuse, atât pentru a fi mai bine cunoscute de toți cei interesați, cât și pentru desfășurarea în continuare a dezbaterilor în vederea reactualizării unor concepte, principii și măsuri. Le redau în continuare:

- Refacerea potențialului industrial al țării, paralel cu dezvoltarea serviciilor și cu orientarea spre ramurile producătoare de valoare adăugată înaltă, spre crearea de locuri de muncă stabile și bine

remunerate și spre conservarea și ameliorarea mediului natural prin introducerea de tehnologii nepoluante;

- Dezvoltarea modernă a mediului rural în jurul unor centre focalizatoare, prin eficientizarea producției agricole, încurajarea unor multiple activități adiacente sau complementare, reînvierea la un nivel calitativ superior a unor meșteșuguri și îndeletniciri tradiționale;

- Investiții substanțiale în cercetare, creație tehnico-științifică, în cultură și în societatea bazată pe cunoaștere;

- Modernizarea sistemului educațional pe baza unor principii esențiale: școala secundară (licee, școli de arte și meserii) trebuie să fie interactivă și axată pe valorificarea capacităților individuale ale elevilor, punând în plus bazele unei culturi generale solide; școala terțiară (universitățile) trebuie să-și ancoreze programele în realitățile și nivelul de cunoștințe ale Mileniului Trei, accentuând multidisciplinartatea tuturor profesiunilor actuale și aplicarea principiului învățării pe tot timpul vieții (atât în profesia de bază, cât și pentru o eventuală schimbare a acesteia);

- Conceperea judicioasă a infrastructurii naționale, mai ales a căilor de transport, comunicații și a punctelor de tranzit, pentru a satisface atât nevoile comunitare europene, cât și pe cele de dezvoltare și revitalizare naționale;

- Sprijinirea prin programe coerente a micilor industrii producătoare de bunuri cu valoare ridicată (inclusiv artizanatul și mărfurile de lux) și a turismului menit să pună în valoare obiectivele istorice, artistice și naturale ale țării;

- Transformarea dezideratelor de protecție a mediului într-o adevărată industrie, care creează locuri de muncă și aduce beneficii pe termen lung (purificarea apelor și conservarea solului, împăduriri pe 2 milioane hectare în următorii 35 ani, înființarea și stricta gestionare a ariilor naturale protejate: rezervații, parcuri naționale, parcuri naturale etc.);

- Îmbunătățirea radicală a accesului la informații de interes public și stimularea dezbaterii critice a problemelor curente și de perspectivă ale dezvoltării societății moderne, precum și a ideilor noi aflate în circulație;

- Refacerea, modernizarea și eficientizarea sistemului medical și de asigurări sociale, în conformitate cu standardele europene și cu cerințele societății românești și ale Mileniului Trei.

Este de prisos să se mai sublinieze că aceste deziderate sunt esențiale pentru o țară și o națiune care doresc să aibă un viitor consonant cu cel al lumii dezvoltate și prospere. În cele mai multe

cazuri, aportul statului s-ar reduce la o legislație favorabilă atingerii obiectivului respectiv, la crearea anumitor facilități specifice economiei de piață concurențiale, la coordonarea și utilizarea responsabilă a fondurilor europene dirijate cu prioritate spre asemenea obiective. Toți factorii decizionali au datoria să identifice și să încurajeze dezvoltarea acelor produse sau servicii specifice „de nișă“, care dau contur „brandului“ de țară. În această privință se poate evoca exemplul Belgiei, o țară cu o populație pe jumătate cât cea a României și care este susținută economic în proporție de 60 % de trei industrii: cea a prelucrării diamantelor (locul I în lume), cea a producerii berii de calitate (242 de sortimente, locul I în lume) și cea a producției de specialități de ciocolată, pe care le exportă în 100 țări.

În cazul țării noastre ce putem spune? Suntem prezenți pe piața UE cu un brand din cele 1000 existente „Magiunul de Topoloveni“. Este imperios necesar să se identifice avantajele comparative și competitive astfel încât principalele resurse să fie alocate domeniilor în care avem cele mai favorabile condiții de optimizare a raportului costuri/beneficii. O zonă o reprezintă absorbția excedentului de forță de muncă din agricultură și orientarea spre activități cu venituri sigure și stabile, în primul rând sfera serviciilor conturându-se ca o prioritate în procesul de modernizare a României. Și în acest caz există exemple de urmat, cum ar fi Belgia și Austria, care au transformat cu succes mediul rural și au ridicat nivelul de civilizație al populației sătești. Fermele tradiționale au fost transformate în pensiuni turistice care permit obținerea unui venit de 15–25 ori mai mare decât cel realizat prin vânzarea produselor animale și vegetale. La rândul lor, guvernele spaniol, italian și ceh au folosit din plin banii Uniunii Europene pentru a-și moderniza obiectivele turistice naționale și a completa elementele de infrastructură, transport și comunicații, în concordanță cu orientarea strategică menționată.

În același timp, creșterea substanțială a rolului activității de cercetare științifică, inovație și dezvoltare tehnologică arată că nu este vorba doar despre o chestiune de prestigiu național (deloc neglijabilă), ci despre o condiție necesară a racordării României la dinamica economiei europene și mondiale, într-un context concurențial tot mai accentuat. Pentru a putea ține pasul cu exigențele neiertătoare ale pieței, existența unei baze proprii de cercetare este imperativă în efortul unei țări de a-și croi nișe de excelență și de a dobândi și menține un loc fruntaș în cursa permanentă de reînnoire tehnologică. Nu numai în toate cele 26 state dezvoltate amintite, ci și în China, India, Rusia, Brazilia, Malaezia, cercetarea științifică este sprijinită, încurajată și

finanțată direct de stat, pe lângă inițiativele particulare. Până și în SUA și Anglia, campioanele privatizării cercetării tehnico-științifice, guvernele sprijină această activitate într-o manieră cât se poate de directă, prin enorme comenzi de stat făcute preferențial companiilor care investesc masiv în cercetarea științifică și în tehnologiile moderne.

Cu toate reducerile bugetare de austeritate, în SUA sunt sectoare în care se majorează cheltuielile, de exemplu: modernizarea transporturilor feroviare, rutiere și aeriene cu 16 %, impulsivitatea exporturilor cu 16 % și cu 1,3 % pentru tehnologie și inovare – care inițial era destul de mare.

Transformarea protecției mediului într-o „industrie“ generatoare de profit este una din marile surprize rezervate de statele dezvoltate restului lumii în ultimele două-trei decenii. Japonia, Germania, Noua Zeelandă, Franța, Italia (de Nord), Elveția, Țările Scandinave, Olanda, Coreea de Sud, Austria, Canada fac investiții masive în depoluarea apelor și a solului, în asanarea marilor aglomerări urbane, în împăduriri pe suprafețe întinse, în promovarea speciilor autohtone. Mai mult, paralel cu aplicarea principiului „poluatorul plătește“, cetățenii acestor țări, mai ales cele din Uniunea Europeană, se declară dispuși să accepte internalizarea, în prețul produselor și serviciilor curente, a costurilor pe care le implică acțiunea de conservare și ameliorare a calității mediului înconjurător. Cu sprijinul masiv al populației și al parlamentelor naționale, reglementările UE în materie de mediu devin tot mai exigente.

Este de așteptat ca și guvernul României să tragă învățămintele necesare din experiența altor țări europene și să acorde o atenție sporită, inclusiv prin resursele financiare necesare pentru acțiunile de ocrotire și îmbunătățire a mediului natural.

O asemenea schimbare de atitudine este cu atât mai necesară într-o țară ca România, unde suprafața pădurilor este în continuă scădere, iar cea a terenurilor degradate în care se efectuează împăduriri s-a redus la o cincime în ultimele două decenii.

România este singura țară europeană ex-socialistă unde retrocedarea pădurilor s-a făcut haotic, fără să fi fost însoțită de o legislație de protejare adecvată a fondului forestier. Dar, pentru ca toate aceste măsuri să devină realitate, pentru ca strategiile de dezvoltare durabilă să fie cu adevărat implementate, trebuie să existe voință politică.

Ea nu se naște de la sine în nicio țară, ci trebuie să rezulte și dintr-o presiune crescândă a opiniei publice care să dea contur unui consens național.

6. Concluzii

- Nicăieri acest adevăr nu se verifică mai bine decât în domeniul în care statul are un rol primordial: educația și formarea profesională. Aici resursele vor trebui alocate în baza unor politici care probează valoarea adăugată sau creată de școală, la oricare dintre nivelurile de învățământ. România trebuie să își propună și să realizeze o strategie a învățării permanente, pe parcursul întregii vieți, care să reunească serviciile educaționale create prin intervenția părților și prin oferta educațională a sistemului de învățământ.

- Despre cerințele sistemului de învățământ din România se va vorbi mereu și mai pe larg. Reținem acum doar câteva elemente: rata abandonului este în creștere, liceele au laboratoare păraginite sau nu au deloc, biblioteci cu numele, universitățile particulare și unele de stat scot posesori de diplome pe bandă rulantă și avem deținători de diplome în loc de specialiști; s-a ajuns ca adolescenții să considere școala ca o formalitate inutilă (potrivit ultimelor statistici această atitudine este în creștere), cursurile se țin exclusiv în clase, fără acțiuni în afara școlii, metodele de predare continuă să fie învechite, evaluările se fac de foarte multe ori numai în funcție de prezența fizică în bancă. Performanțele remarcabile ale unor elevi, studenți și profesori nu sunt nici pe departe ale întregului învățământ secundar și terțiar din România. Universitățile din țara noastră nu sunt deocamdată competitive potrivit cerințelor obiective.

- Este o situație paradoxală tocmai pentru o țară cu tradiții valoroase în domeniul educației, datorate înaintașilor noștri care manifestau o pasiune fără limite pentru idealurile de emancipare ale națiunii. • În concluzie, România are nevoie de un efort susținut pentru reabilitarea conceptului de profesionalizare, pentru promovarea spiritului de profesionalism ca valoare esențială. În ultimii 150 ani s-au obținut rezultate remarcabile, dar nu s-a izbutit să se promoveze, să se adapteze și să se modernizeze în măsura necesarului o asemenea tradiție solidă. Cum am mai subliniat deseori, actualul sistem de educație trebuie reformat. Menținerea lui pune în pericol competitivitatea și prosperitatea țării.

- În aceste condiții, dat fiind și locul pe care ar trebui să-l ocupăm în angrenajul țărilor civilizate, marea șansă a României constă într-o schimbare profundă și radicală de mentalitate în ceea ce privește rolul și funcțiile elitelor intelectuale în societatea modernă.

- Iată care sunt propunerile din finalul raportului Institutului de Proiecte pentru Inovație și Dezvoltare din 2010, măsuri, pe termen scurt și mediu, considerate prioritare:

1. Creșterea progresivă a alocărilor bugetare pentru investiții în crearea unui sistem modern de cercetare și dezvoltare, capabil să atingă la nivelul anilor 2025–2030 standardele medii de performanță ale țărilor dezvoltate din UE. Sistemul va cuprinde și angrenarea întregului potențial al învățământului superior, în special cel postuniversitar, în activitățile de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică pe principiul centrelor de excelență (clusters), cu iradiere la nivel regional.

2. Crearea unui mecanism instituțional cu prevederi bugetare multianuale pentru educația și formarea profesională permanentă a adulților (reciclare, recalificare).

3. Modernizarea sistemului de învățământ și formare profesională din România pe toate palierele sale (preșcolar, primar, gimnazial, liceal, vocațional, universitar și postuniversitar), menținând o alocare medie anuală de 6 % din PIB. Accentul principal se va pune pe calitatea actului formativ, cu obiectivul precis de a atinge un nivel de performanță și competitivitate bazat pe criteriile obiective și măsurabile, apropiat de media Uniunii Europene la orizontul anului 2025.

4. Ameliorarea radicală a statutului social al intelectualității creatoare în toate domeniile prioritare: științe fundamentale și aplicate, inclusiv social-umane, economice și politice, administrație, drept, activități inovative, creație literară și artistică etc.

5. Pregătirea profesională avansată a funcționarilor publici pentru toate nivelurile administrației centrale și locale, precum și în sfera serviciilor sociale.

- În condițiile actuale, este esențial ca România, reînnoind tradițiile ei deosebit de valoroase, debarasându-se, totodată, de balastul unor idiosincrazii remanente, să-și contureze identitatea proprie în concertul națiunilor libere și democratice ale Uniunii Europene. Reintegrarea firească în spațiul civilizației europene s-a făcut cu eforturi și sacrificii prin dobândirea statutului de țară membră a UE. S-a făcut, dar este vorba numai de un pas, e adevărat foarte important, dar procesul de integrare se cere continuat și dus până la capăt. În acest scop nu ne rămâne decât să punem în valoare, cu perseverență și înțelepciune, resursele de care dispunem.

Cu atât mai mult cu cât potențialul nostru este remarcabil, mai ales în ceea ce privește factorul uman.

Prof.as.Dr.Ing.EuroIng Mihai MIHĂIȚĂ
Președintele Asociației Generale a Inginerilor din România – AGIR
Vicepreședintele Academiei de Științe Tehnice din România - ASTR